

Л. А. Кіслёва адзначае, што «эмацыянальная ацэнка (ацэначнасць) звязана не толькі з псіхікай (гэта характэрна для эмацыянальнасці), але і з мысленнем» [5, с. 385].

В. С. Ахманова гаворыць, што ацэнка ёсць не што іншае, як «суджэнне гаворачага, яго адносіны — адабрэнне ці неадабрэнне, жаданне, заахвочванне і г. д. — як адна з асноўных частак стылістычнай канатацыі» [6, с. 305].

Такім чынам, ацэнка можа мець не толькі псіхалагічную (пачуццёвую), але і лагічную аснову ці сумяшчаць у сабе і тое і другое. Зыходзячы з гэтага, ацэнка можа быць суб'ектыўнай, суб'ектыўна-аб'ектыўнай, аб'ектыўнай, эмацыянальнай, экспрэсіўнай, дадатнай і адмоўнай, агульнай і маўленчай.

Неабходна адзначыць, што ацэнка і ацэначнасць не з'яўляюцца рэлевантнымі паняццямі. Ацэнка, як адзначалася раней, — гэта тое дадатковае сэнсавае адценне (эмацыянальнае ці лагічнае) да асноўнага лексічнага значэння, а ацэначнасць — рэальная ці патэнцыяльная магчымасць слова выражаць тую ці іншую ацэнку.

Экспрэсіўнасць як адзін з кампанентаў канатацыі «з'яўляецца адной з найярчэйшых асаблівасцей ужывання дзеясловаў. Найбольш спецыфічнымі яе кампанентамі з'яўляюцца вобразнасць, інтэнсіўнасць і экстрэсіўнасць» [2, с. 39].

Вобразнасць — абагульненае пачуццёва-нагляднае ўяўленне аб прадметах (з'явах) аб'ектыўнай рэчаіснасці. Вобразнасць таксама звязана з захаваннем у слове матываванасці, яркай унутранай формы і яе накіраванасці на якасна-колькасную характарыстыку.

Інтэнсіўнасць (узмяццельнасць) служыць для адлюстравання градацыі ў ступені праяўлення пэўнай прыкметы, якасці. Пры экстрэсіўнасці на пярэдні план выходзяць не якасныя, а колькасныя паказчыкі [7, с. 37].

Экспрэсіўнасць звычайна разумеецца як сінонім выразнасці слова, якая дасягаецца за кошт ацэначнасці лексем, яе функцыянальных асаблівасцей. Аднак мы лічым, што нельга ставіць знак роўнасці паміж экспрэсіўнасцю і ацэначнасцю, паколькі не ўсе экспрэсіўныя дзеясловы з'яўляюцца ацэначнымі. Таму любы эмацыянальны дзеяслоў заўсёды будзе экспрэсіўным. Прычына тут хаваецца ў самой прыродзе экспрэсіі: ці з'яўляецца яна эмацыянальнай, інтэлектуальнай або стылістычнай. Значыць, ацэнка, эмацыянальнасць і экспрэсіўнасць звязаны паміж сабой, блізкія нейкімі гранямі, але і адрозніваюцца паміж сабою.

Эмацыянальнасць — гэта здольнасць слова выражаць пэўныя пачуцці, даваць эмацыянальную ацэнку, звязаную з аб'ектыўным успрыняццем прадметаў і з'яў навакольнага асяроддзя.

Разнастайныя эмацыянальныя рэсурсы маюць свой мэтанакіраваны характар: яны служаць пэўным крытэрыем ацэнкі прадметаў і з'яў, крыніцай эфектыўнага ўздзеяння на іншых людзей, сродкам самасцвярджэння ў аб'ектыўнай рэчаіснасці.

Такім чынам, пры ўсёй разнастайнасці падыходаў да вывучэння эмацыянальна-экспрэсіўна-ацэначнай лексікі і вызначэння базавых найменняў у лінгвістычнай літаратуры у цэлым назіраецца даволі дакладнае акрэсленне такіх паняццяў, як «экспрэсіўнасць», «эмацыянальнасць», «вобразнасць», «ацэначнасць», «ацэнка», «інтэнсіўнасць». На нашу думку, толькі дастаткова поўны аналіз асноўных паняццяў і сістэмнае апісанне канатацыі ва ўсіх яе аспектах дапаможа стварыць цэласную тэорыю канатацыі.

Спіс цытаваных крыніц

1. *Маліцкі, Ю. В.* Эмацыянальна-ацэначныя і экспрэсіўныя дзеясловы / Ю. В. Маліцкі // Роднае слова. — 2005. — № 4. — С. 32—34.
2. *Старычонок, В. Д.* Беларуская мова ад А да Я / В. Д. Старычонок. — Мн.: Выш. шк., 2000. — 367 с.
3. *Арнольд, И. В.* Стилистика. Современный английский язык / И. В. Арнольд. — Минск: Флинта; Наука, 2002. — 384 с.
4. *Харченко, В. К.* Функциональная обусловленность синтаксматики слов в производных значениях / В. К. Харченко // Рус. яз. в шк. — 1978. — № 5. — С. 91—95.
5. *Киселёва, Л. А.* Некоторые проблемы изучения эмоционально-оценочной лексики современного русского языка / Л. А. Киселёва // Проблемы русского языкознания: Учен. зап. Ленинград. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена. — Л.: [б. и.], 1968. — Т. 281. — 414 с.
6. *Ахманова, О. С.* Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. — М.: Просвещение, 1969. — 571 с.
7. *Лобань, Н. П.* Лексіка з канатацыйным значэннем у мастацкім кантэксце: тэматычныя і лексіка-семантычныя групы слоў / Н. П. Лобань // Роднае слова. — 2009. — № 3. — С. 36—38.

Материал поступил в редакцию 25.10.2013 г.

УДК 81'373:811. 161. 3

В. М. Шавель

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт», Баранавічы

СУТНАСЦЬ СТЫЛІСТЫЧНАЙ ДЫФЕРЭНЦЫЯЦЫ ЛЕКСІКІ

Праблема стылістычнай дыферэнцыяцыі лексікі звязана з пытаннямі моўнай нормы. Канстатаваць стылістычную нейтральнасць ці стылістычную афарбаванасць пэўнай адзінкі — значыць устанавіць для яе моўную стылістычную норму. Аднак унармаванне ў галіне стылістычных рэсурсаў мовы часта ўскладнена неабходнасцю высвятлення, ці змяшчае ў сабе той або іншы элемент мовы стылістычную інфармацыю, а калі змяшчае, то менавіта якую.

Стылістычна афарбаванымі Я. Ф. Пятрышчава называе «тыя лексічныя адзінкі (адназначныя словы ці асобныя значэнні мнагазначных слоў), здольнасць якіх выклікаць па-за тэкстам асаблівае стылістычнае ўражанне абумоўлена тым, што яны заключаюць у сабе не толькі прадметна-лагічную (звесткі пра абазначаемы прадмет) і граматычную, але і якую-небудзь дадатковую (непрадметную) інфармацыю» [1, с. 34].

З гэтага вызначэння стылістычна афарбаванай лексікі вынікае, што неабходна адрозніваць дзве самастойныя задачы яе даследавання. Першая — выяўленне патэнцыяльных стылістычных магчымасцей лексічных адзінак з мэтай іх стылістычнай кваліфікацыі і наступнай стылістычнай дыферэнцыяцыі лексікі. Другая задача — вывучэнне ўмоў рэалізацыі гэтых патэнцыяльных стылістычных магчымасцей і выкарыстання стылістычна афарбаваных фактаў мовы ў маўленні.

Ідэя стылістычнай дыферэнцыяцыі мовы абапіраецца на ўяўленне пра існаванне ў мове побач з аб'ектыўнай структурай знака, што перадае ідэю, своеасаблівага суб'ектыўнага дапаўнення да гэтай структуры. Такое суб'ектыўнае дапаўненне можа быць замацавана ў лексічным значэнні слова як дадатковы кампанент, што напластоўваецца на асноўнае значэнне лексемы. У лінгвістыцы ў шырокім сэнсе любы кампанент, які дапаўняе прадметна-паняцыйны, а таксама граматычны змест моўнай адзінкі і надае ёй экспрэсіўную функцыю, называецца канатацыйным кампанентам.

Аднак меркаванні сучасных вучоных адносна канатацыі не вылучаюцца аднастайнасцю. Адны з іх мяркуюць, што канатацыя з'яўляецца часткай лексічнага значэння слова (Т. Р. Вінакур, М. М. Кожына, Т. П. Пleshчанка, М. Я. Цікоцкі і інш.), а другія ўвогуле не ўводзяць канатацыю ў лексічнае значэнне слова (Ю. Д. Апрэсян, Н. А. Лук'янава, В. А. Маслава і інш.).

Стваральнікам сучаснай тэорыі стылістычных эфектаў лічыцца Ш. Балі, які паказаў, што побач са значэннем кожны знак характарызуецца дадатковымі адценнямі. Адны з іх уяўляюць сабою яго натуральную матывацыю, звязаную з формай азначаемага, у той час як іншыя ўзнікаюць па асацыяцыі з яго папярэднімі ўжываннямі. Стылістычныя эфекты Ш. Балі суадносяцца з тым, што большасць сучасных лінгвістаў называе канатацыйнай, супрацьпастаўляючы яе семантычнай дэнатацыі [2].

Згодна з Ю. Д. Апрэсянам, ужо да сярэдзіны XIX стагоддзя склаліся два розныя вызначэнні тэрміна «канатацыя». З аднаго боку, канатацыйнай называлі «дадатковыя» элементы лексічных значэнняў, якія непасрэдна ўключаліся ў тлумачэнне слова. З другога — пра канатацыю гаварылі і тады, калі мелі на ўвазе ўзаконеную ў пэўным асяроддзі ацэнку прадмета ці іншага аб'екта рэчаіснасці, абазначанага дадзеным словам, што не ўваходзіла непасрэдна ў лексічнае значэнне слова. Прынцыповае адрозненне паміж двума падыходамі да «канатацыі» не заўсёды навукоўцамі ўсведамлялася, і традыцыя непаслядоўнага выкарыстання тэрміна захавалася да нашых дзён [1].

Да двух разгледжаных вызначэнняў тэрміна канатацыя, на думку Ю. Д. Апрэсяна, у XX стагоддзі дадалася яшчэ некалькі: «1) інтэнсіўнасць, сэнс, у супрацьлегласць “дэнатацыі”; 2) сінтаксічная валентнасць слова; 3) “пераноснае значэнне, якое грунтуецца на фігуральных элементах”; 4) факультатыўны элемент лексічнага значэння і інш.» [3, с. 158].

У сваіх працах Ю. Д. Апрэсян выкарыстоўвае тэрмін «канатацыя» ў адным значэнні — «узаконеная ў дадзенай мове ацэнка аб'екта рэчаіснасці, імя якой з'яўляецца дадзенае слова» і канатацыямі лексемы называе «неістотныя, але ўстойлівыя прыметы выражаемага ёю паняцця, якія рэалізуюць прынятую ў дадзеным калектыве ацэнку адпаведнага прадмета ці факта рэчаіснасці» [3, с. 159]. Вучоны лічыць, што яны не ўваходзяць ў лексічнае значэнне слова і не з'яўляюцца вынікамі ці вывадамі з яго.

Разам з тым пры падрабязным разглядзе асноўных асаблівасцей канатацый Ю. Д. Апрэсян падкрэслівае, што ні адзін з эксперыментальных тэстаў для размежавання элементаў лексічнага значэння і канатацыі не з'яўляецца надзейным, паколькі «для кожнага з іх без цяжкасці знаходзяцца словы і вялікія класы слоў, да якіх ён ці наогул не прымяльны, ці дае антыінтуітыўны вынік» [3, с. 161]. Сцвярджаючы, што маюцца «кананічныя выпадкі супрацьпастаўленасці канатацый і элементаў лексічнага значэння», вучоны разам з тым не адмаўляе, што паміж бясспрэчнымі канатацыямі і бясспрэчнымі кампанентамі лексічных значэнняў ёсць шырокая паласа прамежкавых выпадкаў, а канатацыі некаторых вытворных слоў ператвараюцца ў кампаненты лексічных значэнняў.

У сферы функцыянальна-маркіраванай лексікі два тыпы слоў размяжоўвае і Э. В. Кузняцова: канататыўную лексіку і лексіку ўласна стылістычна маркіраваную. Стылістычная маркіраванасць слова, на яе думку, адрозніваецца ад канататыўнай тым, што мае знешні характар: яна не ўключаецца ў змест слова, а як бы «прыпісваецца» самому слову як факту мовы. Змястоўна стылістычную маркіраванасць можна падаць як «дадатковую інфармацыю пра дарэчнасць, дапушчальнасць, аптымальнасць слова ў пэўных умовах зносін, пра яго прыналежнасць да пэўнага функцыянальнага стылю» [4, с. 186].

Разам з тым Э. В. Кузняцова падкрэслівае, што «практычна ў многіх выпадках абодва тыпы маркіраванасці могуць сумяшчацца ў адных і тых жа словах» [4, с. 183].

Па сваёй структуры канатацыйны кампанент вельмі складаны, чым і тлумачыцца тое, што ён да гэтага часу не мае ў мовазнаўстве адназначнага вызначэння, хоць ў апошні час і прыцягвае ўвагу многіх даследчыкаў (Л. Р. Бабенка, І. В. Войніч, Т. Р. Вінакур, П. М. Дзянісаў, М. М. Кожына, Н. П. Лобань, Ю. В. Маліцкі, І. А. Сцёрнін, В. М. Тэлія, Л. А. Увядзенская, А. І. Шаблоўскі, М. Я. Цікоцкі і інш.).

Разглядаючы стылістычнае значэнне як паказчык прагматычных адносін да мовы, ацэнкі яе выразных магчымасцей, Т. Р. Вінакур сцвярджае, што яно прынцыпова адрозніваецца ад іншых тыпаў моўных значэнняў. На думку вучонага, гэта «сузначэнне, якое ўступае ў розныя сэнсавыя сувязі з іншымі элементамі семантычнай структуры моўнага знака. Яно вызначае стылістычны сэнс як кола канатацыйных элементаў, што фарміруецца з эмацыянальнай

і функцыянальнай інфармацыі, а таксама атрымлівае прыватнае праяўленне ў тыпах стылістычных значэнняў, якія могуць змяшчаць розную ступень выражэння і розныя прапорцыі спалучэння гэтай інфармацыі» [5, с. 13].

Як дадатковае значэнне, спадарожныя семантычныя ці стылістычныя адценні для выражэння «розных экспрэсіўна-эмацыянальна-ацэначных абертонаў» разглядае канатацыю М. М. Кожына і лічыць мэтазгодным выкарыстанне тэрмінаў: афарбоўка = канатацыя (стылістычная, экспрэсіўна-эмацыянальная, функцыянальна-стылістычная), стылістычная маркіраванасць (маркіроўка). Пры гэтым пад стылістычнай канатацыяй моўнай адзінкі яна прапануе разумець тыя «дадатковыя да выражэння прадметна-лагічнага і граматычнага значэнняў экспрэсіўныя ці функцыянальныя асаблівасці, якія абмяжоўваюць магчымасці ўжывання гэтай адзінкі пэўнымі сферамі і ўмовамі зносін і тым самым нясуць стылістычную інфармацыю» [6, с. 32—33].

Звяртае ўвагу М. М. Кожына таксама на неаднароднасць стылістычных канатацый і вылучае тры іх разнавіднасці: «1) ацэнка, адносіны да зместу моўнай адзінкі заключаны ў самім яе значэнні; 2) у самім логікапаняцыйным значэнні непасрэдна не заключана ацэнка ці адносіны да прадмета, але яны як бы суправаджаюць яго дзякуючы таму, што моўная адзінка ўжываецца ў кантэкстах, сферах ужывання ацэначнай значымасці: часцей — высокіх, урачыстых, ці зніжаных; 3) канатацыі заключаюцца не ў ацэначнасці і выражэнні адносін да называемых прадметаў, а ў аднесенасці звычайнай моўнай адзінкі да сферы ўжывання, функцыянальнай разнавіднасці мовы» [6, с. 34]. Першыя дзве разнавіднасці канатацыі можна разглядаць як эмацыянальна-экспрэсіўную характарыстыку, а трэцюю — як функцыянальную.

У беларускім мовазнаўстве паняцце стылістычнай канатацыі М. Я. Цікоцкі лічыць адным з цэнтральных у стылістыцы, паколькі «экспрэсіўна-эмацыянальныя моўныя сродкі супрацьпастаўлены нейтральным моўным сродкам, а функцыянальна-стылістычныя — агульнаўжывальным. Эмацыянальна-экспрэсіўная і функцыянальна-стылістычная афарбоўкі моўных сродкаў цесна звязаны, яны часта сумяшчаюцца» [7, с. 24]. Паміж двума адзначанымі тыпамі стылістычнай афарбоўкі вучоны вылучае наступную залежнасць: чым ярчэйшая эмацыянальна-экспрэсіўная афарбоўка слова, тым вузейшае кола яго ўжывання, і чым слова менш эмацыянальна-экспрэсіўнае, тым шырэйшая сфера яго выкарыстання.

Цесную сувязь класіфікацыі стылістычна маркіраванай лексікі з падзелам яе на групы па эмацыянальна-экспрэсіўнай прымеце падкрэслівае Л. А. Увядзенская. Магчымасць размежавання слоў з эмацыянальна-экспрэсіўнага пункту гледжання яна тлумачыць тым, што «слова, акрамя паняцця і стылістычнай афарбоўкі, здольнае выражаць пачуцці, а таксама ацэнку разнастайных з'яў рэчаіснасці. У залежнасці ад таго, якая эмацыянальна-экспрэсіўная ацэнка выражаецца ў слове, яно выкарыстоўваецца ў розных стылях маўлення» [7, с. 128].

Праблему стылістычнага эфекту, эмацыянальнай рэакцыі індывіда на тэкст вучоныя (Э. В. Кузняцова, Н. А. Лук'янава, Ю. М. Скрабнёў і інш.) не лічаць уласна лінгвістычнай праблемай, падкрэсліваючы неабходнасць унясення элемента псіхалогіі маўлення ў лінгвістычнае даследаванне. Варта пагадзіцца з тым, што стылістыка не можа абысціся без паняцця стылістычнага эфекту. Улічваючы, што ўласна лінгвістычнай задачай стылістыкі з'яўляецца даследаванне не саміх эфектаў у псіхалінгвістычным аспекце, а галоўным чынам моўных механізмаў стварэння гэтых эфектаў, фармальнай структуры адзінак і іх паслядоўнасцей, характару суаднесенасці адзінак з усёй моўнай сістэмай, то трэба мець на ўвазе, што некаторыя элементарныя палажэнні псіхалогіі ўспрымання маўлення з'яўляюцца істотнымі для разумення гэтых механізмаў. Абагульняючы канцэпцыі розных аўтараў, Э. В. Кузняцова лічыць магчымым разглядаць у якасці кампанентаў канатацыі з'явы экспрэсіўнасці, эмацыянальнасці, ацэначнасці і вобразнасці.

Экспрэсіўнасць уяўляе найбольш складаную характарыстыку, якая атрымала рознае тлумачэнне ў працах асобных даследчыкаў. На наш погляд, істотным з'яўляецца супрацьпастаўленне двух інтэрпрэтацый паняцця экспрэсіўнасці: шырокае і вузкае. Пры шырокім падыходзе пад экспрэсіўнасцю слова разумеецца ўсё тое, што валодае эфектам павышанай выразнасці, звязаным з адхіленнямі ад нейтральнага, агульнапрынятага стандарта. Такая экспрэсіўнасць выходзіць за межы сістэмы лексічных сродкаў і ахоплівае ўсе сродкі павышанай выразнасці, якія рэалізуюцца ў маўленні [4].

Пад экспрэсіўнасцю ў вузкім сэнсе мовазнаўцамі часцей разумеецца наяўнасць у семантыцы слова кампанентаў, якія характарызуюць меру ці ступень праяўлення прыметы пэўнай з'явы. Тэрміны 'экспрэсіўнасць', 'экспрэсіў (экспрэсіўнае слова)' Н. А. Лук'янава ўжывае як агульнае абазначэнне канатацыі, як сінонім канатацыйнай лексікі, ці канататываў. Па яе меркаванні, кампанентамі экспрэсіўнасці, або яе мікразначэннямі, з'яўляюцца 'эмацыянальная ацэнка', 'інтэнсіўнасць' і 'вобразнасць', якія ў розных камбінацыях прысутнічаюць у значэнні экспрэсіўнай лексічнай адзінкі. Тэрмін-неалагізм 'экспрэсіў' уяўляецца ўдалым і атрымлівае распаўсюджанне ў навуковай літаратуры.

Пры ўсім адрозненні вызначэнняў паняцця 'экспрэсіўнасць' А. І. Шаблоўскі звяртае ўвагу на адну агульную рысу: «экспрэсіўнасць успрымаецца як характарыстыка камунікатыўнага акта, інакш як велічыня, якая належыць моўнай дзейнасці — маўленню, а не непасрэдна моўнай сістэме» [9, с. 119].

Экспрэсіўнасць цесна звязана з эмацыянальнасцю і, па меркаванні вучоных, без яе існаваць не можа. Эмацыянальнасць як кампанент канатацыі служыць для выражэння эмацыянальных адносін, якія часцей за ўсё бываюць ацэначнымі, да таго, што названа словам. Самі эмоцыі падзяляюцца на станючыя і адмоўныя менавіта ў залежнасці ад сацыяльнай ацэнкі з'яў, якія іх выклікаюць.

Не заўсёды эмацыянальная ацэнка сумяшчаецца з экспрэсіўнасцю. Але значна часцей ацэначнасць і экспрэсіўнасць «суіснуюць ў адным слове, г. зн., калі суб'ект хоча выразіць эмацыянальныя адносіны да той ці іншай з'явы, ён выбірае экспрэсіўныя моўныя сродкі» [9, с. 11].

Складанасць праблемы, як адзначае Ю. М. Скрабнёў, «зключаецца ў тым, што інтуітыўна відавочнае становіцца аб'ектам навукі, патрабуе вербальнай эксплікацыі — дакладнага славеснага тлумачэння... А не ўсе канатацыі прэзентаваны ў свядомасці; нярэдка яны не выходзяць за межы дыфузных адчуванняў і рэмінісцэнцый» [10, с. 24]. Даследчык выказвае цікавае меркаванне пра стылістычную нейтральнасць моўных адзінак, якая павінна трактавацца не як іх немаркіраванасць, а наадварот, як «гіпермаркіраванасць» — збытоўнасць маркіраванасці, наяўнасці ў моўнай адзінцы самых разнастайных маркёраў. Адсюль вынікае, што тэрмін «нейтральнасць» у адносінах да стылістыкі можна ўспрымаць як «няпэўнасць», «няпэўная (ці фактычна ўніверсальная) аднесенасць» [10].

У мовазнаўстве пакуль не вырашана канчаткова і наступнае вельмі важнае пытанне: ці адносіць да стылістычных памет тья, што ўказваюць на эмацыянальна-экспрэсіўную афарбоўку слова.

Так, М. Я. Цікоцкі акцэнтуюе ўвагу на тым, што «адрозніваюць два віды стылістычных афарбовак (канатацый): 1) эмацыянальна-экспрэсіўную і 2) функцыянальна-стылістычную» [11, с. 23]. У «Тлумачальным слоўніку беларускай мовы» падкрэсліваецца, што «да стылістычных памет прымыкаюць паметы эмацыянальнай ацэнкі», а ў «Тлумачальным слоўніку беларускай літаратурнай мовы» чытаем, што «(груб.) ..., (пагард.) ..., (зневаж.) ..., (неадабр.) ..., (асудж.) ..., (незадав.) ..., (лаянк.) ..., (іран.) ..., (жарт.) ... — азначаюць, што слова ўтрымлівае ў сабе адпаведную эмацыянальную, выразную ацэнку названай з'явы» [7, с. 6].

Пытанне пра стылістычную дыферэнцыяцыю слоў П. М. Дзянісаў разглядае як пытанне пра тья іх ацэначныя і эмацыянальна-экспрэсіўныя асаблівасці, якія набываюцца імі ў выніку пераважнага ці нават выключнага ўжывання ў пэўных сферах і галінах чалавечых зносін. Стылістычная дыферэнцыяцыя слоў, па меркаванні вучонага, у канчатковым выніку аказваецца абумоўленай маўленчымі межамі іх выкарыстання. Адна і тая ж лексічная адзінка ў аднолькавых умовах ў адных носьбітаў літаратурнай мовы можа выклікаць пэўнае стылістычнае ўражанне, а іншым уяўляецца стылістычна нейтральнай. Прымета слова аб'ектыўна існуе, калі яна ўяўляе сабой факт моўнай свядомасці большасці карыстальнікаў літаратурнай мовай у дадзены момант часу.

Праблема стылістычнага размежавання лексікі да нашага часу канчаткова не вырашана. Пра гэта сведчыць няўзгодненасць стылістычных памет да значнай часткі слоў у розных лексікаграфічных выданнях, разыходжанні пры выдзяленні тых ці іншых разнавіднасцей стылістычна маркіраваных сродкаў, іерархічнай сістэмы гэтых сродкаў і ўласна матэрыяльнага іх складу.

Далёка не ўсе выпадкі разыходжання ў стылістычнай інтэрпрэтацыі слоў могуць быць разгледжаны як недахопы стылістычнага апісання. Гэтыя разыходжанні могуць быць сведчаннем змены стылістычнага статусу моўнай адзінкі, што не можа быць падставай для таго, каб адмовіцца ад задачы паляпшэння існуючага апісання стылістычна адзначанай лексікі.

Спіс цытаваных крыніц

1. *Петрищева, Е. Ф.* Стилистически окрашенная лексика русского языка : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01 / Е. Ф. Петрищева. — М. : Ин-т рус. яз. АН СССР, 1984. — 42 с.
2. *Балли, Ш.* Французская стилистика / Ш. Балли ; пер. с фр. К. А. Долинина ; под ред. Е. Г. Эткинда ; вступ. ст. Р. А. Будагова. — М. : Изд-во иностр. лит., 1961. — 394 с.
3. *Апресян, Ю. Д.* Избранные труды : в 2 т. / Ю. Д. Апресян. — М. : Языки рус. культуры, 1995. — Т. 2 : Интегральное описание языка и системная лексикография. — 767 с.
4. *Кузнецова, Э. В.* Лексикология русского языка : учеб. пособие для филол. фак. ун-тов / Э. В. Кузнецова. — М. : Высш. шк., 1989. — 216 с.
5. *Винокур, Т. Г.* Закономерности стилистического использования лексических единиц : автореф. дис. ... д-ра филол. наук / Т. Г. Винокур. — М. : Ин-т рус. яз. АН СССР, 1980. — 55 с.
6. *Кожина, М. Н.* Стилистика русского языка : учеб. для пед. ин-тов / В. Н. Кожина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Просвещение, 1983. — 221 с.
7. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: Больш за 65 000 слоў / пад рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко ; афарм. А. М. Хількевіча. — 2-е выд. — Мн. : БелЭН, 1999. — 784 с.
8. *Введенская, Л. А.* Русская лексикография : учеб. пособие / Л. А. Введенская. — Ростов н/Д : МарГ, 2007. — 352 с.
9. *Шаблоўскі, А. І.* Сістэмны аналіз экспрэсіўнай лексікі / А. І. Шаблоўскі // Весці Нац. акад. навук Беларусі. — № 3. — С. 11.
10. *Скрабнев, Ю. М.* Очерк теории стилистики / Ю. М. Скрабнев. — Горький : Дзержин. тип., 1975. — 175 с.
11. *Цікоцкі, М. Я.* Стылістыка беларускай мовы : вучэб. дапам. для фак. журналістыкі / М. Я. Цікоцкі. — 2-е выд., перапрац. і дап. — Мн. : Універсітэцкае, 1995. — 294 с.

Материал поступил в редакцию 25.10.2013 г.